

SUL:n tuomarikoulutusjärjestelmä

Suomen Urheiluliiton tuomariluokitus on 4+1 portainen ja sisältää seuraavat tuomaritasot:

- 1 **Toimitsija.** Aloitustaso, jossa pohjana lasten säännöt.
- 2 **Tuomari.** Kaikki lajit hallitseva kilpailutuomari.
- 3 **Lajinjohtaja.** Lajiryhmän johtajan koulutus.
- 4 **Kilpailunjohtaja.** SUL kouluttama kilpailun johtaja (Kansallinen Delegaatti)
- 5 **NAR** (National Athletics Referee)

Kaikille tasoille edetään koulutuksen kautta. Tasojen 1–3 koulutukset hoidetaan piireissä ja seuroissa. Tasolla 1 vastuu koulutuksesta on seuroilla ja tasoilla 2–3 koulutusta koordinoi kussakin piirissä nimetty päätuomarikouluttaja. Taso 2 voidaan myös suorittaa vapaasti verkkokoulutusludalla. Tason 4 koulutuksia ohjaa SUL ja niitä varten nimetään erillinen suunnitteluryhmä, joka käyttää tarvittaessa myös muita luennoitsijoita. Tason 5 koulutuksesta vastaa World Athletics.

Tuomaritodistusten malli on yhtenäinen ja sillä katetaan nyt kaikki tuomarit, lähettäjät, kuuluttajat ja kävelytuomarit.

Pätevyyksien myöntäminen: Tasolla kaksi todistuksen voi tulostaa verkkokoulutusludalta. Tasolla kolme todistuksen myöntää kurssin pitänyt kouluttaja. Tasolla neljä todistuksen myöntää SUL:n kilpailuvaliokunta kurssin päävastuullisen kouluttajan esityksestä. Ykköstasolla ei myönnetä todistusta.

Tasojen 1–3 kaikki koulutusmateriaalit: Ykköstasolla käydään läpi ”Lasten sääntöjä” ja oheislukemisen ”Yleisurheilutuomarin aloitusopas”. Molemmat löytyvät liiton kotisivuilta. Kakkostason materiaali löytyy SUL:n ylläpitämästä sähköisestä verkkokoulutusludalta (<https://koulutus.yleisurheilu.fi/login/>). Kakkostason materiaaliin on kaikille vapaa pääsy. Kolmostason materiaali löytyy liiton verkkosivuilta, mutta sinne annetaan pääsy vain piirien tuomarikouluttajille.

Tason 4 varten SUL:ssa valmistellaan omat materiaalipaketit, joita näiden tasojen kouluttajaryhmä käyttää.

Tason 5 materiaalit ovat WA:n verkkokoulutussivuilla: www.elearning.worldathletics.org.

Tämä ohjeisto on kirjoitettu perinteiselle tuomarihierarkialle. Lähettäjät, kuuluttajat ja kävelytuomarit sopeuttavat oman järjestelmänsä, niin että se myötäilee samaa runkoa. Näillä toimialoilla työskentelevillä henkilöillä tulee olla vähintään tuomaripuolen kakkostaso suoritettuna sekä hierarkiassa ylempitasoisissa korteissa kolmostaso.

KOULUTUSTASOT

1. Toimitsija

Ykköstason kurssi ("starttikurssi") on tarkoitettu vasta-alkajille, joilla ei ole varsinaista kokemusta kilpailuissa työskentelemisestä. Sitä tarjotaan erityisesti sellaisille lasten vanhemmille, jotka käyvät seuraamassa lastensa harjoituksia, ovat mukana kilpailuissa ja kaipaavat jotain omaa tekemistä sen yhteydessä. Kurssi suoritetaan yhtenä iltana "ulkona kentällä" niin, että asiat selostetaan niiden omilla suorituspaikoilla. Osa ajasta voidaan viettää myös sisätiloissa niin, että kurssin vetäjä täsmentää opetuksiaan luennoiden.

Kurssin keskeinen materiaali on Lasten yleisurheilusäännöt (9–13-vuotiaille urheilijoille). Suositeltava oheislukemisto on Yleisurheilutuomarin aloitusopas.

Ykköstason kurssiin ei liity koetta, vaan kaikki mukana olleet saavat automaattisesti **Toimitsijan** nimikkeen.

Toimitsijoita pyritään sijoittamaan erityisesti nuorimpien ikäluokkien kilpailuihin sekä yleensä sellaisiin tehtäviin, joihin ei liity hankalaa päätöksentekoa.

Tämä taso on myös erinomainen mahdollisuus rekrytoida lasten vanhempia mukaan toimitsijoiksi vähintään oman lapsensa käymiin kilpailuihin ja mahdollisesti myöhemmin muuhun seuran järjestämään kilpailutoimintaan. Kynnys osallistua kurssille on tämän takia pyrittävä pitämään matalana ja kurssin kesto on hyvä rajata 1,5–2 h mittaiseksi.

2. Tuomari

Tuomari on kilpailuissa päätösvaltaa omaava henkilö, jota käytetään myös sellaisissa tehtävissä, joissa hän joutuu ratkaisemaan kilpailijoiden suoritusten oikeellisuuteen liittyviä asioita, ja niin ollen hänen ratkaisuillaan on vaikutusta kilpailun lopputuloksiin.

Henkilö voi ohittaa ykköstason ja aloittaa kouluttautumisensa suoraan kakkostasolta, jos hänellä on jo ennestään kokemusta kilpailuissa toimimisesta sekä perustiedot yleisurheilun säännöistä. Kurssi on verkkokoulutusympäristössä. Se voidaan suorittaa myös yhden illan lähiopetuksen. Kakkostasoon kurssille voi hakeutua milloin vain ykköstason suorittamisen jälkeen tai jos omaa jo vastaavat tiedot, eli mitään erityistä karenssiaikaa ei ole.

Kurssin kaikki materiaali löytyy SUL verkkokoulutusympäristöstä. Materiaali sisältää etäopiskeltavia sääntökohtia. Suositeltava oheislukemisto on Yleisurheilutuomarin aloitusopas. Tuomarin henkilökohtaiseen käyttöön tulisi myös kuulua Yleisurheilun kansainvälinen sääntökirja.

Kakkostasoon kurssiin liittyy kirjallinen koe, joka sijaitsee verkkokoulutusympäristössä. Koe sisältää noin 20 valintatehtävää, joissa kussakin on yksi (ja vain yksi) oikea vaihtoehto. Koe suoritetaan periaatteella "kukaan ei reputa". Sen voi tehdä lukemattomia kertoja.

Kokeen jälkeen osanottajat voivat tulostaa verkkokoulutusympäristöstä todistuksen, jossa on **Tuomari** nimike. Lopuksi henkilön tulee ilmoittaa suorituksesta piirin pääkouluttajalle.

3. Lajinjohtaja

Kilpailuissa Lajinjohtaja voi toimia juoksujen tai kenttälajien johtajana sekä muissa johtavissa tuomaritehtävissä. Pienissä kilpailuissa hän voi aivan hyvin toimia myös koko kilpailun johtajana.

Tason nimi, **Lajinjohtaja**, kertoo suoraan minkä tason tehtäviin kurssilla annettava opetus tähtää. Kolmostasoa ei enää voi käyttää aloitustasona, vaan osallistujalla täytyy olla jo ennestään kakkostason pätevyys. Kurssilla käydään jälleen läpi yleisurheilun sääntöjä ja eri lajien käytännön järjestämistä. Nyt kuitenkin lähtökohtana on, että sääntöjen laaja läpikäynti on hoidettu jo kakkostasolla. Kolmostason kurssilla näkökulma muutetaan lajinjohtajan näkökulmaksi. Kolmostasolla valmentaudutaan ryhmän esimiehen rooliin ja omaksutaan sääntöjen puolelta vielä nekin osat, jotka tulevat vastaan rutiinista poikkeavien tilanteiden hoitamisessa.

Yleissääntönä voidaan pitää, että kolmostason kurssille voi hakeutua, kun edellisen tason saavuttamisesta on kulunut noin kaksi vuotta. Tarkkaa rajaa ei ole syytä vetää, vaan kurssin vetäjä voi myös arvioida osallistujan valmiudet toimia lajinjohtajana. Mikäli henkilöllä on vahva lajikokemus, sääntötuntemus sekä kyvyt toimia ryhmän vetäjänä niin ei ole syytä jarruttaa kehitystä tuomaripolulla. Muistettava on kuitenkin, että aina oma innostus ei ole se ratkaiseva tekijä.

Kolmostason kurssi jakautuu etäopiskeluun ja lähijaksoon. Kouluttaja lähettää ennakoon kurssin materiaalin etäopiskelua varten. Materiaali sisältää sääntökohtien lisäksi erityisesti kolmostasolle laadittuja esityksiä, jotka liittyvät aikataulujen tekoon ja yleensä esimiehenä toimimiseen. Suositeltava oheislukemisto vielä täälläkin on Yleisurheilutuomarin aloitusopas, joka on erittäin hyödyllinen ja monipuolinen perusopas. Yleisurheilun kansainväliset säännöt sekä SUL:n mestaruuskilpailusäännöt. Kaikki sääntömateriaali löytyvät liiton nettisivuilta.

Kurssin päätteeksi kouluttaja suorittaa lähijakson jälkeen kokeen, jossa on 20 kysymystä. Ne ovat monivalintatehtäviä sekä muita vaativimpia sääntökysymyksiä. Kurssilta hyväksytyt osanottajat saavat **Lajinjohtajan** nimikkeen ja sitä vastaavan todistuksen.

4. Kilpailunjohtaja (Kansallinen delegaatti)

Kilpailunjohtajan koulutus on SUL järjestämä viikonloppukurssi. Nelostason kurseja tullaan järjestämään tarpeen mukaan keskimäärin joka toinen-kolmas vuosi. Kurssit järjestetään kaksipäiväisinä, ja koska niille osallistuu henkilöitä eri paikkakunnilta, ne toteutetaan matkojen minimoimiseksi yhden viikonlopun aikana (la-su) paikoissa, joissa voidaan järjestää myös yöpyminen. Kurssien talous järjestetään siltä pohjalta, että SUL vastaa opetus- ja materiaalikuluista, ja kurssilaiset puolestaan matkoistaan ja majoittumisestaan. Ehdokkaat kurssille tulevat piirien pääkouluttajien kautta ja lopullinen nimilista päätetään yhdessä SUL:n kanssa. Myös SUL voi kutsua henkilöitä kurssille.

Koulutus valmentaa kurssilaista SM-tasolle ulottuvien tapahtumien kilpailunjohtajaksi sekä SM-kilpailujen tuomarineuvon jäseniksi. Opetuksen sisältö painottuu aiempaa enemmän kilpailujen järjestämiseen ja erilaisten kisaan liittyvien toimintojen organisoimiseen. Kv. säännöt edellytetään osattaviksi jo ennestään, joten sääntöopetuksen painopiste on ns. oheissääntöjen puolella (mestaruuskilpailusäännöt). Kurssilla käsitellään myös aikataulujen suunnittelua sekä kilpailujen ohjaamista eli tapahtumanohjausta.

Kurssin opetusmateriaali rakennetaan teknisesti samaan tapaan kuin edellä mainitut kakkostason aiheiden mukaan jaetut PowerPoint-miniluennot. Sisällön suunnittelussa hyödynnetään myös WA:n ja EA:n seminaareista kerättyjä kilpailujen eri toimintojen organisointiin liittyviä aineistoja. Oheismateriaaleina toimivat kaikki edellä mainitut sääntö- ja ohjekokoelmat.

Kurssin päätteeksi on koe, joka sisältää eri tavoin rakennettuja sääntö- ym. kysymyksiä sekä pieniä suunnittelutyypisiä tehtäviä. Kurssille tulleiden kohdalla kurssin läpäisemiseksi koe on selvitettävä niin, että vähintään 70 % vastauksista on oikein.

5. NAR (National Athletics Referee)

NAR on WA:n perustama käsite. Koulutuksen tarkoituksena on muodostaa maahan eräänlainen huippuosajien ryhmä, jonka jäsenillä on valmiudet toimia WA:n rankingkisojen (D-taso ja ylemmät) lajinjohtajina ja refereinä. Vuodesta 2026 alkaen tämä on pakollista. Kurssille voi osallistua joko 3-tai 4-tason käyneet henkilöt. Tämän ryhmän piiristä pyritään myös jatkossa löytämään uusia henkilöitä lähetettäväksi WA:n kansainvälisiin koulutuksiin. World Athletics Referee – Bronze – Silver – Gold -tasot.

Koulutuksen järjestää WA:n verkkokoulutusympäristössä. Henkilön tulee kirjautua WA:n e-learning alustalle. Sen jälkeen on mentävä polkuja courses / Technical Officials / National Athletics Referee. Saadaksesi NAR:n hyväksynnän sinun on käytävä kaikki sääntömoduulit läpi ja läpäistävä sääntötesti (joka koostuu 600:sta tietokannan testikysymyksestä) sekä raportoitava lomakkeella, että sinulla on kokemusta paikallisten/kansallisten kilpailujen erotuomarina toimimisesta. Kokeen voi suorittaa kuinka monta kertaa tahansa. Lopuksi saat todistuksen. Tällä hetkellä kurssi voi tehdä muutamalla kielellä. Suomen kieli tulee vaihtoehdoksi

TUOMARIKOULUTUKSEN JA -KORTTIEN HALLINNOINTI

Tasot 1–3

Piirin päätuomarikouluttaja koordinoi kaiken koulutustoiminnan piirin alueella. Hän voi rekrytoida avukseen haluamansa määrän apukouluttajia, joista osa voi olla sellaisia, jotka keskittyvät kouluttamaan vain omassa seurassaan. Pääkouluttaja ylläpitää piirin koulutuskalenteria, josta näkyvät kaikki suunnitellut koulutustilaisuudet. Tasolla 1 päävastuu on kuitenkin seuroilla.

Pääkouluttaja saa kaiken tarvittavan opetusmateriaalin SUL:sta. Materiaalia pyritään päivittämään aina kun säännöt muuttuvat. Uusimmat materiaalit ovat aina verkkokoulutusympäristössä (2-taso) sekä sähköisessä järjestelmässä (3-taso). Pääkouluttaja huolehtii materiaalien jakelusta piirin muille kouluttajille.

Kurssien jälkeen kouluttajat toimittavat luettelot kurssin läpäisseistä piirin pääkouluttajalle. Todistukset kirjoitetaan pääkouluttajan tai piirin toimesta.

Piiri ylläpitää ajantasaista tuomarirekisteriä kaikista piirin tuomareista (tasot 1–5).

Taso 4

4-tason koulutuksen aikatauluttaa ja koordinoi SUL. Koulutustilaisuuksien vetämistä varten kootaan erityinen suunnitteluryhmä, joka valmistelee myös koulutuksen sisällön ja materiaalit.

Kurssien päävastuulliset kouluttajat toimittavat kilpailuvaliokunnalle luettelon henkilöistä, joille he esittävät hyväksyntää kurssilta ja ao. kortin myöntämistä. Kilpailuvaliokunta käsittelee todistusten myöntämisen seuraavassa kokouksessaan.

Myönnetyt todistukset kirjoitetaan liitossa. Todistus kirjoitetaan myös silloin, kun kilpailuvaliokunta vahvistaa jollekin henkilölle kansainvälisen lähettäjän tai kansainvälisen kuuluttajan nimikkeen.

SUL ylläpitää valtakunnallista rekisteriä kaikista nelostason käyneistä tuomareista. Kukin piiri kirjaa omat Kilpailunjohtajansa.

Taso 5

WA vastaa NAR-tason koulutuksesta. Kun henkilö läpäisee testin, niin WA toimittaa hänelle todistuksen suorituksesta todistuksesta. SUL ylläpitää valtakunnallista rekisteriä NAR-tason henkilöistä sekä myös korkeamman kv.-tason tuomarilistoja. Kukin piiri kirjaa omat kv.-tuomarit.

SÄÄNTÖMATERIAALIT

Kaikki materiaalit löytyvät www.ylesuurheilu.fi kohdasta kilpailutoiminta.

KORTEISSA JA TODISTUKSISSA KÄYTETTÄVÄT STANDARDINIMIKKEET

Tuomaristo

Toimitsija	(ei todistusta)
Tuomari	(ei todistusta)
Lajin johtaja	(todistus)
Kilpailun johtaja	(todistus)
NAR	(todistus)

Lähettäjät

2 lk lähettäjä	(todistus)
1 lk lähettäjä	(todistus)
kv. lähettäjä	(todistus)

Kuuluttajat

2 lk kuuluttaja	(todistus)
1 lk kuuluttaja	(todistus)
kv. kuuluttaja	(todistus)

Maalikamera

2 lk maalikamera (erillinen todistus)
1 lk maalikamera (todistus)

Kävelytuomarit

Piirituomari / kävely (todistus)
Liittotuomari / kävely (todistus)

Todistukseen (todistus on hyvä skannata ennen lähettämistä) **kirjoitetaan esim.**

TODISTUS

Matti Meikeläinen, Helsingin Urheilijat

on suorittanut

Lajin johtajan -tason tuomarikoulutuksen

Helsingissä 2.5.2019

SUOMEN URHEILULIITTO RY

Tuomarikouluttaja Anni Anninen, Helsy ry

Allekirjoitus (tarvittaessa)